

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО ТА ДИВЕРГЕНТНОГО
МИСЛЕННЯ

підготовки магістра

(назва освітнього ступеня)

Спеціальності 231 Соціальна робота

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Соціальна робота. Соціальна педагогіка

Силабус освітнього компонента «Технології формування критичного та дивергентного мислення» підготовки магістра, галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 231 Соціальна робота, за освітньо-професійною програмою Соціальна робота. Соціальна педагогіка

Розробник: Белкіна-Ковальчук Олена Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:
(доц. Степаненко В. І.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи
протокол № 2 від 4 вересня 2024 р.

Завідувач кафедри:

(доц. Чернета С.Ю.)

© Белкіна-Ковальчук О.В., 2024 р.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	23 Соціальна робота 231 Соціальна робота Соціальна робота. Соціальна педагогіка Другий (магістерський) рівень	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>90/3</u>		Рік навчання <u>1</u>
		Семестр <u>1</u> -ий
		Лекції <u>18</u> __год.
		Практичні(семінарські) <u>18</u> год.
ІНДЗ: <u>є</u>		Самостійна робота <u>48</u> __год.
		Консультації <u>6</u> год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача (- ів)

Викладач: Белкіна-Ковальчук Олена Віталіївна,
Науковий ступінь кандидат педагогічних наук,
Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Контактна інформація

Телефон: +380502789814,

Електронна пошта: belkina-kovalchuk.olena@vnu.edu.ua

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Силабус вивчення освітнього компонента «Технології формування критичного та дивергентного мислення» складено відповідно до освітньо-професійної програми Соціальна робота. Соціальна педагогіка підготовки магістрів галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 231 Соціальна робота.

Сучасний етап розвитку суспільства пов'язаний зі зростанням кількості потоків інформації, змінами в технологіях, розширенням соціокультурних зв'язків, посиленням процесу євроінтеграції, також характерний змінами в системі освіти. Заклади освіти сьогодні мають відігравати важливу роль у становленні особистості, допомагаючи юнакам і дівчатам стати поінформованими, активними, самостійними і творчими людьми, здатними жити й адаптуватися до стрімких змін у державі та світі. Саме вирішенню таких завдань сприятиме розвиток у здобувачів освіти критичного мислення як особливого типу мислення людини, спрямованого на самостійне розв'язання нею конкретної пізнавальної чи життєвої проблеми через її всебічний

розгляд на основі різних джерел інформації, визначення шляхів розв'язання цієї проблеми, їх оцінювання й обґрунтований вибір одного з них з постійною рефлексією і корекцією власної мисленнєвої діяльності.

2. Постреквізити:

Освоєння даного освітнього компонента є необхідним для подальшого вивчення ОК циклу загальної та професійної підготовки, написання кваліфікаційної роботи, виробничих практик.

3. Метою вивчення освітнього компонента є набуття здобувачами освіти, на основі опанування теорії і практики, широкого діапазону компетентностей, необхідних для успішного розвитку КМ та дивергентного мислення.

Основними **завданнями** вивчення ОК «Технології формування критичного та дивергентного мислення» є: формувати знання про особливості критичного та дивергентного мислення; формувати важливі уміння критичного та дивергентного мислення (думати та читати критично, працювати з різними джерелами інформації, розглядати проблеми з різних сторін, ставити різні типи запитань, генерувати ідеї, працювати в команді, конструювати аргументовані висловлювання, брати участь у дискусіях); оволодіти уміннями проведення різних методів та прийомів формування критичного та дивергентного мислення; опановувати методикою побудови занять для розвитку критичного та дивергентного мислення.

4. Освітній компонент спрямований на формування інтегральної, загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, зокрема:

ІНТ. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі соціальної роботи або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК9. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК10. Здатність працювати в команді.

ФК7. Здатність до професійної рефлексії.

ФК8. Здатність до спільної діяльності та групової мотивації, фасилітації процесів прийняття групових рішень.

ФК9. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефаківців.

ФК12. Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН1. Розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

ПРН2. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи та соціально-педагогічної діяльності, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження.

ПРН6. Самостійно й автономно знаходити інформацію необхідну для професійного зростання, опановувати її, засвоювати та продукувати нові знання, розвивати професійні навички та якості.

ПРН8. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.

ПРН9. Виконувати рефлексивні практики в контексті цінностей соціальної роботи та соціально-педагогічної діяльності, відповідальності, у тому числі для запобігання професійного вигорання.

ПРН13. Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати

нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності.

ПРН17. Самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.

Soft skills: вміння налагоджувати міжособистісні контакти; вміння працювати в команді; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та ін.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ:

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації: *словесні*: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація, платформа Zoom, MOODLE, Office 365, вебсервіс Google Classroom), пояснення, розповідь, бесіда; *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація; *практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом науково-педагогічного викладача; самостійна робота здобувачів освіти: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

5) Інтерактивні методи навчання, методи розвитку критичного мислення.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), інтерактивні методи.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю ^{1/} Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи розвитку критичного та дивергентного мислення						
Тема 1. Сутність та головні ознаки критичного та дивергентного мислення особистості Сутність понять, їх головні ознаки. Критичне мислення як педагогічний феномен. Взаємозв'язок з іншими типами мислення. Критичне мислення в професійній діяльності соціальних працівників і соціальних педагогів.	7	2	2	6	-	Практичне/5 / РМГ, ІРС
Тема 2. Розумові	8	4	4	7	1	Практичне/1

операції як підґрунтя критичного та дивергентного мислення. Таксономія Блума Знання, розуміння, застосування як нижчі рівні навчальних цілей. Аналіз, синтез, оцінювання: сутність та роль у досягненні навчальних результатів, розвитку критичного та дивергентного мислення. Взаємозв'язок таксономії Блума та КМ.						0/ РМГ, ІРС
Разом за модулем 1	15	6	6	13	1	15
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти розвитку критичного та дивергентного мислення						
Тема3. Розвиток навичок критичного мислення у процесі опрацювання текстів. Метод 6 капелюхів. Особливості критичного читання. Роль графічних організаторів в осмисленні текстів. Особливості використання методів критичного читання (опорних слів, читання з маркуванням, читання в парах/узагальнення в парах тощо). Особливості застосування методу 6 капелюхів.	15	2	2	7	1	Практичне/5 / РМГ, ІРС
Тема 4. Запитання як головний інструмент розвитку критичного та дивергентного мислення особистості Різні види запитань та їх роль для розвитку критичного й дивергентного мислення. Система відкритих запитань. Методи розвитку мислення на її основі,	15	4	4	7	1	Практичне/1 0/ РМГ, ІРС

особливості їх використання.						
Тема 5. Розвиток навичок критичного мислення особистості при роботі з різними джерелами інформації Сутність інформації та її види. Особливості художнього, наукового, публіцистичного текстів як джерела інформації.	15	2	2	7	1	Практичне/5 / РМГ, ІРС
Тема 6. Критичне письмо як засіб розвитку критичного мислення Методи виконання письмових завдань для розвитку критичного й дивергентного мислення. Сенкан. Алгоритм складання сенкану. Есе, його види та критерії оцінювання. Щоденник подвійних записів. “Переконуючі листи”.	15	2	2	7	1	Практичне/5 / РМГ, ІРС
Тема 7. Дискусія та дебати як засіб розвитку критичного мислення Сутність понять. Особливості організації та проведення дискусії та дебатів.	15	2	2	7	1	Практичне/5 / РМГ, ІРС, ДС
Разом за модулем 2		12	12	35	5	30
Види підсумкових робіт (за потреби)						Бал
Контрольна робота						45/Тести, практичні вправи
ІНДЗ						10
Інше (вказати)						-
Всього годин/ Балів	90	18	18	48	6	100/100

Примітки: 1/ Методи та форми контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІРС — індивідуальна робота, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи розвитку критичного та дивергентного мислення

Тема 1. Сутність та головні ознаки критичного та дивергентного мислення особистості

Сформулюйте декілька запитань, які, на вашу думку, зазвичай ставлять собі люди, що мислять критично.

Пригадайте (вигадайте) життєві ситуації, за яких вам (або іншим людям) украй необхідне критичне та дивергентне мислення.

Підготуйте авторські оголошення чи передвиборчі агітки та прокоментуйте їх як людина, що мислить критично.

Тема 2. Розумові операції як підґрунтя критичного та дивергентного мислення. Таксономія Блума

Спираючись на власне розуміння аналізу, синтезу, поясніть, чи знадобиться вам таке вміння в житті та професійній діяльності. Презентуйте свої роздуми групі.

Визначте особливості (позитивні та негативні сторони, структурні компоненти тощо) навчальних занять. На основі зробленого аналізу запропонуйте шляхи їх удосконалення.

Складіть систему відкритих запитань (за таксономією Блума) до вислова Френка грейна: «Відповідальність – єдина річ на світі, якої люди бояться, проте вона – єдина річ, що нас розвиває».

Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти розвитку критичного та дивергентного мислення

Тема 3. Розвиток навичок критичного мислення у процесі опрацювання текстів. Метод 6 капелюхів

Читаючи текст «Синонім життя», застосуйте метод опорних слів. Випишіть ті слова (словосполучення), які ви вважаєте ключовими для кожної ідеї тексту. Перекажіть одне одному зміст тексту, спираючись на виписані слова. Оцініть, наскільки точно ваш партнер/партнерка переказали текст.

Пригадайте свою роботу над цією темою (на лекціях та практичних). Складіть перелік 2-3 запитань, на які вам вдалося отримати відповіді, та 2-3, над якими ви ще бажаєте подумати.

Знайдіть у книжках або періодиці фрагмент цікавого для вас тексту. Зобразіть зміст і структуру тексту, використовуючи будь-який з графічних організаторів. Сформулюйте 3 запитання на розуміння тексту, на які можна було б відповісти після ознайомлення з вашим організатором. Поясніть одногрупнику зміст тексту на основі його наочного зображення і поставте контрольні запитання. Після обговорення внесіть уточнення у свій графічний організатор.

Використовуючи метод 6 капелюхів розгляньте особливості впровадження дистанційного навчання.

Розробіть опорні картки для проведення самоаналізу заняття з використанням методу 6 капелюхів

Тема 4. Запитання як головний інструмент розвитку критичного та дивергентного мислення особистості

Прочитайте історичну легенду про Сократа (ст.51) і поясніть, яка функція запитань у тексті – комунікативна чи пізнавальна? Придумайте декілька власних «сократівських» запитань.

Пригадайте 2-3 запитання, які ви найчастіше чуєте від своїх батьків, друзів, викладачів. Визначте, якими є функції цих запитань.

Проведіть дослідження: упродовж тижня звертайте увагу, хто, коли і для чого найчастіше користується уточнюючими і навідними запитаннями. Свої спостереження запишіть.

Складіть систему відкритих запитань до тексту казки про Курочку Рябу. Не забувайте, що у вашій системі мають бути представлені всі типи запитань.

Напишіть міні-твір, використовуючи опорні слова: проблемне питання, проблема, життя, ситуація, рішення, важливо, марно, помилка, вихід, гіпотеза.

Тема 5. Розвиток навичок критичного мислення особистості при роботі з різними джерелами інформації

Прокоментуйте письмово вислів французького астронома і математика П. Лапласа: «Те, що ми знаємо, обмежене, а чого не знаємо - безмежне».

Готуючись до занять з будь-якого предмету, виберіть з опрацьованого матеріалу 3-4 факти, що наводить автор. відзначте думки, які висловлює автор про ці факти.

Знайдіть фрагмент художнього, наукового, публіцистичного тексту, на прикладі якого можна яскраво продемонструвати його функції.

Виберіть інформаційне повідомлення з будь-якого вигляду ЗМІ і проаналізуйте його відповідно до пам'ятки, запропонованої на занятті.

Тема 6. Критичне письмо як засіб розвитку критичного мислення

При підготовці до будь-якого навчального предмету, напишіть сенкан до ключового поняття теми. Представте результати своєї роботи групі.

Підберіть частину навчального матеріалу (за власним вибором), яку можна опрацювати за методом діаграми Ейлера-Венна.

Напишіть есе на будь-яку соціально-педагогічну тематику.

Тема 7. Дискусія та дебати як засіб розвитку критичного мислення

Підготувати інформацію для проведення міні-дебатів на тему (за вибором): «Реклама приносить більше шкоди, ніж користі», «Досліди над тваринами аморальні», «Світ врятує краса».

Знайдіть в Інтернеті інформацію про судові, парламентські або політичні дебати останнього часу і підготуйте про це невеличке повідомлення для одногрупників.

Придумайте 2-3 теми для дискусії у вашій групі

7. Індивідуально науково-дослідне завдання (ІНДЗ)

Індивідуально-дослідне завдання (ІНДЗ) видаються здобувачам освіти на першому занятті, і виконуються здобувачем самостійно у письмовій формі при консультуванні з викладачем.

ІНДЗ у вигляді написання есе на тему: “Роль критичного мислення у соціальній сфері”.

*Есе – (від франц. Essai - спроба, проба, нарис) – невеликий за обсягом прозовий твір, з довільною композицією, що відображає індивідуальні враження і міркування автора з конкретного питання і не претендує на вичерпну відповідь.

Забороняється запозичення та копіювання з робіт інших виконавців, має містити самостійні ідеї та міркування.

Структура есе визначається пропонованими до нього вимогами:

- думки автора есе з проблеми викладаються у формі коротких тез;

- думка повинна бути підкріплена доказами, тому за тезою слідують аргументи.

Аргументи – це факти, явища суспільного життя, події, життєві ситуації і життєвий досвід, наукові докази, посилання на думку вчених та ін.

Краще надавати два аргументи на користь кожної тези: один аргумент здається непереконливим, три аргументи можуть «перевантажити» виклад, виконаний в жанрі, орієнтованому на стислість і образність. Таким чином, есе набуває такої структури (кількість тез і аргументів залежить від теми, обраного плану, логіки розвитку думки):

- ☐ вступ
- ☐ теза, аргументи
- ☐ теза, аргументи
- ☐ теза, аргументи
- ☐ висновок.

При написанні есе важливо також враховувати наступні моменти:

1. Вступ і висновок повинні зосередити увагу на проблемі (у вступі вона ставиться, у висновку — резюмується думка автора).

2. Необхідними є виділення абзаців, червоних рядків, встановлення логічного зв'язку між абзацами (так досягається цілісність роботи).

3. Стиль викладу: есе властиві емоційність, експресивність, художність.

При написанні есе Вам необхідно досягти певних цілей. Коли Ваша розповідь готова, перевірте наступне: Чи відповів я на поставлене запитання? Наскільки зрозуміло і точно я виклав свої думки? Чи природно звучить те, що я написав, чи немає помилок?

Вимоги до формального есе:

Обсяг – 1 – 2 сторінки тексту (120-200 слів).

Есе повинно сприйматися як цілісний твір, ідея якого зрозуміла й чітка.

Кожен абзац есе розкриває одну думку.

Необхідно писати стисло і ясно. Есе не повинно містити нічого зайвого, має нести лише інформацію, необхідну для розкриття ідеї есе, власної позиції автора.

Есе має відрізнятися чіткою композиційною побудовою, бути логічним за структурою. В есе, як і в будь-якому творі, повинна простежуватися внутрішня логіка, що визначається, з одного боку, авторським підходом до обговорюваного питання, а з іншого – самим питанням. Необхідно уникати різких стрибків від однієї ідеї до іншої, думка має розкриватися послідовно.

Есе повинно засвідчити, що його автор знає й осмислено застосовує теоретичні поняття, терміни, узагальнення, ідеї.

Есе має містити переконливе аргументування порушеної проблеми.

Критерії оцінювання змістового оформлення есе

Критерії оцінювання змісту есе	Бали
Побудоване здобувачем освіти висловлення характеризується фрагментарністю, думки викладаються на елементарному рівні; потребує збагачення й урізноманітнення лексики і граматична будова мовлення; теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладу немає або він не є доречним.	1
Висловлення здобувача освіти за обсягом складає дещо більше половини від норми й характеризується певною завершеністю, зв'язністю; чіткіше мають розрізняватися основна та другорядна інформація; висновок лише частково відповідає тезі або не пов'язаний з аргументами; є недоліки за сімома показниками: посереднє розуміння теми; порушення послідовності побудови твору; рівень словникового запасу нижче середнього; відносна стильова єдність твору; не сформульовано вправно тезу; наведено один аргумент.	2

За обсягом робота здобувача освіти наближається до норми, загалом є завершеною, тему значною мірою розкрито; не сформульовано вправно тезу; наведено один аргумент; приклад непереконливий; висновок лише частково відповідає тезі, не пов'язаний з аргументом та прикладом; трапляються недоліки за низкою показників (до шести): роботі властива поверховість висвітлення теми, не простежується основна думка, відносно струнка побудова твору, середній рівень словникового запасу, бракує стильової єдності.	3
За обсягом висловлення здобувача освіти сягає норми, його тема розкривається, виклад загалом зв'язний; здобувач освіти наводить один доречний аргумент; наводить непереконливий приклад; висновок лише частково відповідає тезі або не пов'язаний з аргументами та прикладами; робота характеризується недоліками за п'ятьма показниками: помітний її репродуктивний характер, відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий, здобувач освіти неточно добирає слова й синтаксичні конструкції.	4
Здобувач освіти самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст, формулює тезу, яка відповідає запропонованій темі; наводить один доречний аргумент; вдало добирає лексичні засоби; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі є недоліки (до чотирьох): відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; висловлювання не завжди конкретне, просторовий виклад міркувань, не підкріплених фактичним матеріалом нелогічне розташування абзаців, переходи між ними не є вмотивованими; основна думка не аргументується.	5
Здобувач освіти самостійно будує достатньо повне, осмислене висловлення, загалом ґрунтовно висвітлює тему, формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; наводить один доречний аргумент; приклад не конкретизований; висновок відповідає запропонованій темі; трапляються недоліки за трьома показниками: невміння пов'язати предмет обговорення із сучасністю, не добирає переконливі докази для обґрунтування певного явища, відносно багатство словникового запасу, робота не відзначається різноманітністю та чіткістю слововживання.	6
Здобувач освіти самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить один доречний аргумент; вдало добирає лексичні засоби; наводить один доречний приклад; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації тощо.	7
Здобувач освіти самостійно будує послідовний, повний текст, ураховує комунікативне завдання, чітко формулює тезу; певним чином аргументує різні погляди на проблему, наводить два доречні й переконливі аргументи, приклади; неординарна побудова твору, робота відзначається багатством словника, граматичною	8

правильністю, дотриманням стильової єдності й виразності тексту, але за одним із критеріїв допущено помилку; висновок відповідає запропонованій темі й впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів.	
Здобувач освіти самостійно будує послідовний, повний текст, ураховує комунікативне завдання; вправно формулює тезу; аргументовано, чітко висловлює власну думку, зіставляє її з думками інших, уміє пов'язати обговорюваний предмет із власним життєвим досвідом, наводить два доречні й переконливі аргументи для обґрунтування тієї чи іншої позиції з огляду на необхідність розв'язувати певні життєві проблеми; приклади конкретизовані; робота відзначається багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю; висновок відповідає запропонованій темі й впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів.	9
Здобувач освіти самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою та оформленням висловлення відповідно до мовленнєвої ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить два доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних життєвих проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів; робота відзначається багатством слововживання та художньою цінністю.	10

IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти ОК «Технології формування критичного та дивергентного мислення» здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового модульного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень здобувачів освіти. Завдання підсумкового контролю – перевірка розуміння і засвоєння здобувачами освіти програмового матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання засвоєних знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми ОК тощо. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою.

Формою контролю вивчення ОК «Технології формування критичного та дивергентного мислення» є залік. Максимальна кількість балів за поточний контроль з освітнього компонента – 100 балів. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, робота в малих групах, індивідуальна робота студентів, виступи на практичних заняттях, участь у дискусіях та дебатах, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у таблиці 2 силабуса освітнього компонента. Результат самостійної

роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. За активність на заняттях здобувач освіти може додатково отримати до 20 % максимального поточного бала, але при цьому сума поточних балів за семестр не повинна перевищувати, як правило, 100.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які визначені силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), він має право відпрацювати пропущені заняття на консультаціях за графіком, затвердженим на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття – на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати відповідну кількість балів, які були визначені на дану тему заняття. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, іспиту заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком (в онлайн

режимі за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих здобувачами вищої освіти у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проєкту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки).

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є залік, що полягає в оцінці знань здобувачів освіти під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом освітнього компонента в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100. На ліквідацію академічної заборгованості (складання заліку) виносяться тестові завдання та практичні вправи, які складаються відповідно до питань, винесених на залік.

Орієнтовні питання до заліку:

1. Сутність та головні ознаки критичного мислення.
2. Сутність та головні ознаки дивергентного мислення.
3. Зв'язок критичного та дивергентного мислення з іншими типами мислення.
4. Принципи активного навчання й критичного мислення.
5. Розуміння інформації та його роль в критичному мисленні.
6. Аналіз інформації та його роль в критичному мисленні.
7. Синтез інформації та його роль в критичному мисленні.
8. Оцінювання та його роль в критичному мисленні.
9. Таксономія Блума.
10. Питальні слова, дієслова для різного рівня навчальних результатів (за таксономією Блума).
11. Дискусія, дебати та їх роль в критичному мисленні.
12. Поняття критичного читання.
13. Графічні організатори як інструменти критичного читання.
14. Види запитань та їхня роль в критичному та дивергентному мисленні.
15. Відкриті та закриті запитання, їхня роль в критичному та дивергентному мисленні.
16. Уточнюючі запитання та їхня роль в критичному мисленні.

17. Система відкритих запитань.
18. Проблемні запитання та їхня роль в критичному мисленні.
19. Класифікація методів розвитку критичного мислення.
20. Методи розвитку дивергентного мислення.
21. Структура компетентнісно орієнтованого заняття.
22. Особливості планування компетентнісно орієнтованого заняття.
23. Розподіл методів критичного мислення за структурою заняття.
24. Методи вступної частини заняття.
25. Методи основної частини заняття.
26. Методи підсумкової частини заняття.
27. Методи рефлексії.
28. Аргументування та його роль в критичному мисленні.
29. Структура аргументів. Види аргументів.
30. Особливості пошуку аргументів в тексті.

VI. Шкала оцінювання

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

5 балів - Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, представляє результати виконання завдань для самостійної роботи за умови особистого представлення виконаного завдання на практичному занятті.

4 бали - Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. У відповідях допускаються окремі неістотні неточності та незначні помилки.

3 бали - Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, однак його виклад потребує більшого обґрунтування. Розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, однак допускаючи неточності; розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. При висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому неточності та помилки.

2 бали - Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу за відповідною темою, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень та понять. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.

1 бал - Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом за відповідною темою та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань, однак присутній на практичному занятті та бере участь в інтерактивній взаємодії.

Контрольна робота проводиться у вигляді тестування та оцінюється в 45 балів.

**Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де
формою контролю є залік**

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Белкіна-Ковальчук О. В. Застосування таксономії Блума в освітньому процесі вищої школи. // *Педагогіка* : зб. наук. пр. : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції науковців, аспірантів та студентів «Актуальні проблеми педагогіки, соціальної роботи та соціального забезпечення» (16 травня 2024 р.) / за ред. В. З. Антонюка, С. Ю. Чернети та ін.. Луцьк, 2024. С. 19-21.
2. Белкіна-Ковальчук О., Ковальчук В. Критичне мислення як засіб формування соціальної компетентності молодших школярів. *Педагогіка: збірник наукових праць* : [Матеріали III Всеукраїнського круглого столу «Педагогічний дискурс» (21 грудня 2018 р.)] / за ред. П. М. Гусака, А. В. Лякішевої, Н. І. Корпач. Луцьк : Вежа-Друк. 2018. С. 15-19.
3. Белкіна-Ковальчук О. Роль критичного мислення в сучасній освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Київ-Вінниця. Випуск 52. 2018. С. 219-224.
4. Горохова І. В. Значущість критичного мислення для сучасних суспільства та освіти. URL : <http://oaji.net/articles/2014/1026-1415782468.pdf>
5. Інноваційні технології навчання учнів початкових класів [монографія] / П. Гусак та ін.. ; за заг. ред. П. Гусака. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 276 с.
6. Камбалова Я. М., Белкіна-Ковальчук О. В., Гаврилишин Т. Л. Вплив сучасних освітніх програм на формування критичного мислення учнів середніх шкіл України: аналітичний підхід та перспективи вдосконалення. *Академічні візії*. 2024. №29. URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/996/894>
7. Критичне мислення: інструкція з використання. URL : <https://studway.com.ua/kritichne-mislennya/>
8. Критичне мислення: ключові характеристики та вправи для його розвитку. URL: <https://etwinning.com.ua/content/files/659841.pdf>
9. Критичне мислення — поради з розвитку. URL : <https://happymonday.ua/jak-rozvynuty-krytychne-myslennja>
10. Критичне мислення як інструмент проведення правоосвітніх заходів у загальноосвітніх навчальних закладах. URL : <http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/Posibnyky/ReaderCT.pdf>
11. Пометун О. І., Пилипчатіна Л. М., Сущенко І. М., Баранова І. О.

Основи критичного мислення : навчальний посібник для учнів 10 (11) класів загальноосвіт. навч. закл. К. : видавничий дім «Освіта», 2016. 192 с.

12. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи : методичний посібник для вчителів / автори-укладачі : О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Київ, 2018. 96 с.

13. Психологічні особливості установки на критичне мислення. URL : <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v10/i27/9.pdf>

14. Рогов П. Д. Роль страгемного та критичного мислення щодо збереження і розвитку інформаційного суверенітету держави. URL : <http://znp-cvsvd.nuou.org.ua/article/download/127954/122776>

15. Терно С. О. Критичне мислення – середньовічна відсталість? *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, 2013. вип. XXXVII URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npifznu_2013_37_65.pdf

16. Що таке критичне мислення і для чого воно потрібне? URL : <https://www.criticalthinking.expert/shho-take-krytychne-myslennya/shho-take-kritichne-mislennya/>

17. Як активізувати критичне мислення: сучасний підхід. Базові принципи та прийоми. URL : <https://eba.com.ua/yak-aktyvizuvaty-krytychne-myslennya-suchasnyj-pidhid-bazovi-pryntsypy-ta-pryjomy/>

18. Anderson, L.W., Krathwohl, D.E., Airasian, P.W., Cruikshank, K.A., Mayer, R.E., Pintrich, P.R., Raths, J. and Wittrock, M.C., eds, 2001. A Taxonomy for learning teaching and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. Addison Wesley Longman, Inc. Available from: <https://www.uky.edu/~rsand1/china2018/texts/Anderson-Krathwohl%20-%20A%20taxonomy%20for%20learning%20teaching%20and%20assessing.pdf>.

19. Bakirova H.B. Teaching foreign language terminology at non-language universities. International journal of discourse on innovation. Integration and education. Volume: 01 Issue: 01. 2020 <http://summusjournals.uz/index.php/ijdiie>